

Openbaar Lichaam Bonaire
T.a.v. Gedeputeerde Den Heyer en Gedeputeerde
Thielman
Plasa Reina Wilhelmina 1
Kralendijk, Bonaire

**DG Bestuur, Ruimte en
Wonen**
Directie Bouwen en Energie

Kenmerk
2021-000055560

Uw kenmerk

Datum 11 november 2021
Betreft Reactie op kamerbrief omtrent energiebesparing in Caribisch
Nederland

Geachte mevrouw Den Heyer en heer Thielman,

Op 15 oktober jl. heb ik een brief gestuurd aan de Tweede Kamer over de uitkomsten van het onderzoek van Milieu Centraal en de toezegging die hierover is gedaan aan de Kamer. Hierin ga ik onder meer in op mogelijke energiebesparende maatregelen in huishoudens in Caribisch Nederland. Als reactie hierop heeft u op 19 oktober jl. een brief geschreven waarin u aan geeft verbaasd te zijn over de inhoud van deze brief en benadrukt u het belang van verdere investeringen in hernieuwbare energievoorziening. Hierbij wil ik hier graag op reageren. Tevens treft u bijgevoegd de beantwoording aan van de Kamervragen die over dit onderwerp zijn gesteld.

Het onderzoek van Milieu Centraal, n.a.v. de toezegging in de Kamerbrief Duurzaam bouwen en wonen in de overzeese Koninkrijksdelen d.d. 21 december 2018 (Kamerstukken II 2018/19, 35000-IV, nr. 36), heeft gekeken naar energiebesparing in huishoudens. Dit onderzoek past binnen de bredere maatregelen van het Rijk op het gebied van bestaanszekerheid, armoedebestrijding, verduurzaming en verlagen van de kosten van levensonderhoud. Ik realiseer mij dat deze onderwerpen voor het bestuur en de inwoners van Bonaire van groot belang zijn. Dat geldt ook voor het kabinet en om die reden is door het kabinet ingezet op het verbeteren van de bestaanszekerheid. Voor zowel elektriciteit als water wordt het vaste aansluittarief op Bonaire structureel door het Rijk gesubsidieerd tot het Europees Nederlandse kostenniveau. Voor investeringen in de elektriciteitsvoorziening op Bonaire is de private elektriciteitsproducent van Bonaire, ContourGlobal Bonaire BV (CGB), in overleg met Water- en Energiebedrijf Bonaire (WEB) over de uitbreiding van de productiecapaciteit. Hiernaast is het ook mogelijk dat Bonaire Brandstof Terminals BV (BBT) investeert in (duurzame) productiecapaciteit. De Minister van EZK bereidt een reactie voor op het subsidieverzoek van WEB Bonaire in samenhang met de resultaten van het onderzoek naar de routekaart die voor en met Caribisch Nederland wordt opgesteld op verzoek van de Kamer. Daarnaast stelt het kabinet 2 miljoen euro beschikbaar voor Caribisch Nederland voor een compensatie voor de hogere energierekening.

Datum
11 november 2021

Kenmerk
2021-0000555560

Er is echter ook besparing op de energierekening te realiseren door kleine veranderingen – daar waar mogelijk – binnen huishoudens.

Het onderzoek naar energiebesparing in huishoudens is in samenwerking met de openbare lichamen uitgevoerd. Vanwege de beperkingen in verband met COVID-19 was Milieu Centraal, na overleg met de openbare lichamen, voor hun onderzoek genoodzaakt te werken met een digitale enquête in plaats van een gericht huis-aan-huis bezoek, wat aanvankelijk beoogd was. In mijn brief aan de Kamer geef ik aan dat de resultaten uit de enquête niet representatief zijn. Wel kunnen ze richting geven. Temeer omdat de resultaten worden ondersteund door resultaten van gesprekken met de lokale elektriciteitsbedrijven en de openbare lichamen. Uit de enquête en de gesprekken maken we op dat de energierekening voor een belangrijk deel wordt bepaald door verlichting in huis, verkoeling (airco's), en verwarming van water. Een besparing op deze gebieden kan een verlaging van de elektriciteitsrekening betekenen. Dat wil niet zeggen dat het gebruik van bepaalde apparaten omlaag moet. Besparing is ook mogelijk door energiezuinige alternatieven in te zetten. Op Saba wordt nu bijvoorbeeld als onderdeel van de bewustwordingscampagne een pilot uitgevoerd met het gratis verstrekken van LED-lampen. Als dit succesvol blijkt wil mijn ministerie, in samenspraak met de openbare lichamen Bonaire en Sint Eustatius, ook aan Bonaire en Sint Eustatius gratis LED-lampen verstrekken als onderdeel van deze campagne.

Ik ben het met u eens dat een directe vergelijking met Europees Nederland niet kan worden gemaakt. De referentie naar elektriciteitsverbruik bij huishoudens in Europees Nederland in mijn brief naar de Kamer is dan ook ongelukkig. Temeer omdat juist dat element in de publiciteit is uitgelicht en daarmee de intenties van het kabinet heeft overschaduwd. Vanwege de verschillen heb ik Milieu Centraal gevraagd specifiek onderzoek te doen in Caribisch Nederland gelet op de lokale context en de leefomstandigheden van de inwoners van Bonaire, Saba en Sint Eustatius. In Europees Nederland lopen al geruime tijd bewustwordingscampagnes op het gebied van energiebesparing. Deze campagnes hebben huishoudens geholpen de energierekening te verlagen. Hetzelfde wil het kabinet, op maat voor de specifieke context, ook Caribisch Nederland aanbieden.

Er loopt op dit moment geen campagne vanuit Milieu Centraal op Bonaire. In overleg met medewerkers van het openbaar lichaam is afgesproken dat Milieu Centraal de resultaten uit het onderzoek verwerkt in laagdrempelige tips en deze aanbiedt aan de openbare lichamen en de elektriciteitsbedrijven. Het is dan aan u om te besluiten of en hoe u de materialen wilt inzetten. Ik begrijp uit uw brief dat WEB een eigen campagne heeft, gericht op de inwoners van Bonaire met tips om het verbruik te verminderen. Ik juich dat toe en dat initiatief past naadloos in de gezamenlijke ambitie om tips te geven om – waar mogelijk – het verbruik te verminderen.

Tot slot. Duurzaamheid wordt steeds belangrijker. Daar investeert dit kabinet in, ook voor Bonaire, Saba en Sint Eustatius. Die investeringen zijn nodig, om de kosten van nutsvoorzieningen te reduceren en de bestaanszekerheid van de

Datum
11 november 2021

Kenmerk
2021-0000555560

inwoners te vergroten. Besparing op elektra en drinkwater is vanuit duurzaamheid en kostenreductie een kleine, maar verstandige stap. Bewustwording en gerichte handvatten voor energiebesparing zijn hierbij nuttig. In Caribisch Nederland is naast energiebesparing al veel bereikt met hernieuwbare energie. Verdere verduurzaming van de elektriciteitsproductie in Caribisch Nederland heeft de aandacht van het kabinet. Er wordt – mede op verzoek van de Kamer - een routekaart naar een 100 procent duurzame energievoorziening in Caribisch Nederland opgesteld en daarbij gekeken naar de taken die de Bonaire Brandstof Terminal op zich kan nemen rondom verduurzaming op Bonaire. Met zowel energiebesparing als verdere verduurzaming van de energievoorziening in Caribisch Nederland kunnen de kosten van elektriciteit ook verder dalen.

De minister van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties,

drs. K.H. Ollongren